

ספר בראשית

יעקב אבינו ודוד המלך ראו דוחק הגלות (בראשית כג, ב)

וַיַּעֲקֹב בְּגִין דְּחִמָּא בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא דְדוּחְקָא דְגְלוּתָא בְּתַרְאָה בְּסוּף יוֹמֵיִיא כִּיּוֹן שְׂרָאָה יַעֲקֹב בְּרוּחַ קְדָשׁוֹ אֵת דוּחַק גְּלוּת הָאֲחֵרוֹן בְּסוּף הַיָּמִים, עַל זֶה נֹאמֵר וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ עַל דוּחַק וַצַּעַר יִשְׂרָאֵל בְּגְלוּתוֹ, וּפְלִיג עִמָּא קְדִישָׁא בְּגְלוּתָא לְגִ' סְטָרִין וְחִילַק אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגְלוּת לְגִ' חֲלָקִים, כְּמָה דְאֵת אָמֵר וַיִּשֶׂם אֵת הַשְּׁפָחוֹת וְאֵת יְלָדֵיהֶן רֵאשׁוּנָה וּמִפְרֵשׁ בְּרִישָׁא בְּגְלוּתָא דְאָדוּם שְׁהֵם הֵרֵאשׁוּנִים בְּגְלוּת אָדוּם שְׁבָהֵם עֵיקַר אַחִיזַת הַקְּלִיפּוֹת, וְהֵם רּוּמְזִים עַל פְּשׁוּטֵי הָעַם הָעוֹסְקִים בְּמִשָּׂא וּמִתֵּן, וְהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם שִׁיִּצְלִיחוּ בְּעַסְקָם כְּדִי שִׁיִּפְרְנְסוּ אֵת לּוּמְדֵי הַתּוֹרָה, וְאֵת לְאָה וַיְלִדְהָ אַחְרֻנִים שְׁבָהֵם אֵין כַּךְ אַחִיזַת הַקְּלִיפּוֹת, וְהֵם רּוּמְזִים עַל לּוּמְדֵי פִשְׁטוֹת הַתּוֹרָה וְהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם שִׁיִּצְלִיחוּ בְּלִמּוּדָם, וְאֵת רַחֵל וְאֵת יוֹסֵף אַחְרֻנִים כִּי בְהֵם אֵין כְּמַעַט אַחִיזַת הַקְּלִיפּוֹת, וְהֵם רּוּמְזִים עַל הַצְּדִיקִים הָעוֹסְקִים בְּרִזֵּי הַתּוֹרָה וְהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם שִׁישִׁיגוּ לְהַבִּין בְּסוּדוֹת הַתּוֹרָה, וּבְגִין דְּחִמָּא בְּתַר פִּן עֲנִיּוּתָא וַצַּעְרָא דְלְהוֹן וּלְפִי שְׂרָאָה אַחַר כַּךְ הָעֲנִיּוֹת וַצַּעַר יִשְׂרָאֵל בְּגְלוּתוֹ, אָמֵר הַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם, וְשִׁבְתֵּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי שְׁנֹזְכָה לְהַגְאֵל וּלְחַזּוֹר לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל בְּמַהֲרָה, וְעוֹד וְאָמֵר וְהַתְּפַלֵּל עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְנָתַן לִי לֶחֶם לְאֹכּוֹל וּבְקָד לְלַבּוֹשׁ שְׁגַם בְּעוֹדְנֵנוּ בְּגְלוּת יֵתֵן לָנוּ הַקַּב"ה כֹּל מִיַּנִּי הַשְּׁפָעוֹת טוֹבוֹת. (דמ"א ומפּרֵשׁ ט)

וְדוּד בְּגִין גְּלוּתָא בְּשִׁבִיל הַגְּלוּת הָאֲחֵרוֹן הַזֶּה, אָמֵר רַעֲב וְעֵיף וַצִּמָּא בְּמִדְבַר פִּירוּשׁ הַפְּשׁוּט הָעַם שְׁהִיָּה עִם דוּד בְּמִדְבַר כְּשִׁבְרַח מִפְּנֵי אֲבִשְׁלוּם הִיָּה רַעֲב וְעֵיף וַצִּמָּא, וּמִפְּרֵשׁ שְׁנֵרְמָזוּ כֵּאֵן דְּבְגִין דְּחִמָּא שְׁכִינְתָּא חֲרָבָה וַיִּבְשָׁה לְפִי שְׂרָאָה דוּד בְּרוּחַ הַקּוּדְשׁ אֵת צַעַר הַשְּׁכִינָה בְּגְלוּת בְּלִי קְבֻלַּת שְׁפַע, הָיָה נְטִיל צַעְרָא בְּגִינְהָ הִיָּה דוּד מִשְׁתַּתֵּף

בצער השכינה, לְבַתֵּר דְּחֶמָּא דְּהֶדְרִין יִשְׂרָאֵל בְּחֶדְוָה ואחר שראה שישראל חוזרים מהגלות עם השכינה בשמחה, תִּקְיִן עֶשֶׂר מִיְּנֵי נְגוּנֵינָן הַכְּלוּלִים בְּסֵפֶר תְּהִלִּים לְתַקֵּן אֶת עֶשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁל הַמַּלְכוּת, וּבִסּוֹף כְּלֵהוּ הָאֲחֵרוֹן שֶׁל הָעֶשֶׂר מִיְּנֵי נְגוּנִים, אָמַר תְּפִלָּה לְעֵנִי כִּי יַעֲטוֹף כִּי תִפְלֶה הִיא בְּמַלְכוּת שֶׁהִיא הָאֲחֵרוֹנָה מֵהָעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְהִיא בְּחִינַת עֲנִיָּה בְּגִלוּת, וּמִפְרָשׁ מֵלֵת יַעֲטוֹף מִלְשׁוֹן וְהָעֲטוּפִים לְלַבֵּן פִּירוּשׁ הַמֵּתְאֲחָרִים, וְרָצָה לִומר וְהִיא צְלוֹתָא דְּעֵטוֹף פֶּלַ צְלוֹתִין קְדַמָּהָא תִפְלַת הָעֲנִי הִיא מֵאַחֶרֶת כֹּל הַתְּפִלוֹת לִפְנֵיהָ, כִּי הִיא מִקְדַּמַּת לִיכְנֹס לִפְנֵי כֹל הַתְּפִלוֹת, עַד דְּיִיעוֹל צְלוֹתָא דְּיִלְיָה עַד שֶׁתְּכַנֵּס תְּפִלְתוֹ תַחֲלָה, וּבְגִין דָּא צְלוֹתָא דְּעֵנִי אֶקְדִּים לְכֻלָּהוּ (ר"ג נמקו"ס) לִכֵּן תִפְלַת הָעֲנִי מִקְדַּמַּת לִיכְנֹס לִפְנֵי כֹל הַתְּפִלוֹת, וּמִפְרָשׁ עוֹד מֵאַן צְלוֹתָא דְּעֵנִי וְאִיזוֹ תִפְלָה הִיא תִפְלַת עֲנִי, וְאִמַּר דָּא צְלוֹתָא דְּעַרְבִית דְּאִיהִי רְשׁוּת בְּפָנֵי עֲצָמָה בְּלֹא בְּעֵלָה כִּי בְּתִפְלַת עַרְבִית אֵין ז"א מֵתִיחַד עִם נוֹקְבִיָּה, וּבְגִין דְּאִיהִי בְּלֹא בְּעֵלָה אִיהִי עֲנִיָּה יִבְשָׁה כִּי לֵית לָהּ מִגְרָמָה כְּלוּם אֵלֹא מָה שְׁנוֹתֵן לָהּ בְּעֵלָה, וּמֵאַחַר שֶׁאֵין בְּעֵלָה עִמָּה הִיא עֲנִיָּה וְיִבְשָׁה, וְאִזּוֹ וְצַדִּיק שֶׁהוּא הִיסוּד עֲנִי יִבֵּשׁ רָצָה לִומר יִבֵּשׁ בְּלֵי לְחֻלּוּחִית שִׁפְעָה וְאֵין לוֹ מָה לְהַשְׁפִּיעַ לְמַלְכוּת, וְעַל יְדֵי תִפְלַת עַרְבִית מִשְׁפִּיעִים לָהּ שִׁפְעָה, דָּא זְרַעָא דְּיַעֲקֹב וְכֵן בְּגִלוּת שֶׁל זֶרַע יַעֲקֹב, דְּאִיהוּ בְּרִשׁוּת כֹּל אוֹמֵינ דְּעֵלְמָא שֶׁהֵם בְּרִשׁוּת כֹּל הָאוֹמוֹת וְכוּלָּם מִשְׁעַבְדִּים בְּהֵם, וְדַמְיָא לְצְלוֹתָא דְּעַרְבִית שְׁגָם אִזּוֹ הַשְׁכִּינָה בְּרִשׁוּת בְּפָנֵי עֲצָמָה בְּלֵי קְבֻלַּת שִׁפְעָה מִבְּעֵלָה כֹּנ"ל, דְּאִיהִי לִילְיָא דְּגְלוֹתָא שֶׁהִיא דוֹמָה אֶל הַגְּלוּת הַדּוּמָה לַלֵּילָה. (מִפְרָשִׁים)

ערב רב, מחיית עמלק והנאולה

(בראשית כה, א - ב)

כדי להבין מאמר הבא נקדים סוד בענין הגרים, כי לא כל הנשמות של הגרים שוות, כי יש גרים הנקראים גרי צדק שהם היו נשמות ישראל ועל ידי שחטאו בחטאים גדולים נתגלגלה נשמתם בגוי, ויש גרים שאינם נקראים גרי צדק כמו גרי האריות והערב רב, שנשמתם היא מן הקליפה ממש ואין להם חלק בקדושה, והחילוק ביניהם כי אם הם מתגיירים לא משום פחד ולא משום תאוה גופנית כי אם לאהבת ויראת הקב"ה, זה יורה כי נשמתם נאצלה משורש נשמת ישראל לכן הם משתוקקים לשוב לעמם ולמולדתם ולא יחושו לשפלות עם ישראל בגלות והם נקראים גרי צדק, אבל אלו שמתגיירים מחמת תאוה גופנית ופחד ולא לאהבת ויראת ה' זה יורה שנשמתם היא מהקליפה ואינם נחשבים לגרי צדק. (כתם פז)

ואמר וְאֵלִין אַנּוּן דְּמִתְגִּירִין מְאוּמֵין דְּעֵלְמָא וְאוֹתָם מֵהָאוֹמוֹת שְׁנַתְּגִירוּ שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם, בְּגִינְיָהוּ נְפִלַת ה' זְעִירָא דְּאַבְרָהָם הֵם גִּרְמוֹ שֶׁהַשְׁכִּינָה שֶׁהִיא ה' זְעִירָא שְׁנוֹתֶסְפָה בְּשֵׁמוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, נִפְלָה וִירַדָה בְּגִלוּת בְּאֵלְף חֲמִישָׁאָה דְּהוּא ה' שֶׁהוּא כְּנֹגֵד

ההו"ד שהיא ספירה חמישית שנהפכה לאותיות דו"ה בסוד "כל היום דוה" ולכן היה אז עיקר גלות השכינה, דְּאֵיהּוּ חָרַב וַיִּבֶשׂ לפי שאז באלף החמישי היה העולם כבר חרב ויבש לגמרי, כי העולם היה חָרַב בְּבֵית רְאִשׁוֹן כשנחרב בית ראשון שהיה בשנת ג' אלפים של"ח, (3338) וַיִּבֶשׂ בְּבֵית שְׁנֵי ונתייבשו מימי שפע העולם כשנחרב בית שני שהיה בשנת ג' אלפים תתכ"ח, (3828) ונמצא שבתחלת אלף החמישי כבר היה העולם חרב ויבש על ידי ב' החורבנות שנגרמה על ידי אלו שנתגיירו שלא לשם שמים ועל ידי זה ירדה השכינה בגלות.

וּמֹשֶׁה בְּגִין דְּבַעַא לְאֶעְלָא גִיּוֹרִין תְּחוֹת גְּדַפּוּי דְשְׂכִינְתָא ומשה לפי שרצה להכניס את הערב רב תחת כנפי השכינה, וְחָשִׁיב דְּהוּוּ מְאֲלִין דְּאֶתְבְּרִיאוּ בְּה' וחשב שהם גירי צדק שמתגיירים לשם שמים ושורש נשמתם הוא מבני ישראל שנבראו על ידי אות ה' של בה'בראם שהיא השכינה, ולכן הם ראויים שהשכינה תשרה עליהם, וַיְהִיב (ה"ג) בְּהוֹן אֶת ה' דְּאֶבְרָהֶם ולכן חתם בהם אות ברית מילה שהיא סוד אות ה' שנתוספה לאברהם אבינו כשנימול, והיא סוד השראת השכינה השורה על כל הנחתם באות ברית קודש, ולפי שלא נמלך עם הקב"ה גְּרָמּוּ לִיה יְרִידָה על ידי שעשו את העגל, כְּמָא דְאֶת אֲמַר לָךְ רַד פִּי שְׁחַת עַמְךָ ופירש רש"י רד מגדולתך, כי שחת עמך, שהם הערב רב שקבלת אותם מעצמך וגיירתם ולא נמלכת בי ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו וגרמו לך ירידה, והיינו וּבְגִין דְּלֹא קְבִילוּ לְאֶת ה' בְּדַחֲלוֹ דִּי וּבְרַחֲמֵי דְה' לפי שלא נכנסו תחת כנפי השכינה שהיא סוד אות ה' מיראה ואהבה ששורשם ב"ה דהוי"ה שהם כנגד חכמה ובינה, אלא לפי שראו את מפלתן של המצריים וגדולתן של ישראל ביציאת מצרים והיתה להם אהבה ויראה חיצונית, לכן נְחִית אֵיהּוּ מִדְּרַגְיָה דְאֵיהּוּ ו' ירד משה ממדרגתו שבתפארת שהוא סוד אות ו' דהוי"ה, וְאֶת ו' נְחִית (ה"ג) עַמִּיהּ וגם התפארת ירד עמו לשומרו בגלות, בְּגִין דְּלֹא יִתְאַבֵּד בִּינֵיהּוּ כדי שלא יהיה נאבד ביניהם, דְּעֵתִיד אֵיהּוּ בְּרָזָא דְגִלְגּוּלָא לְאֶתְעַרְבָא בִּינֵיהּוּ בְּגִלּוֹתָא בֵּין עַרְבֵי רַב לפי שעתיד משה בדורות הבאים על ידי סוד הגלגול להתערב בגלות בין הערב רב כדי לתקן את הנצוצין שבהם, והטעם הוא דְּאֲנוּן נְשַׁמְתִּיהּוּ מִסְטְרָא דְאֶלִּין לפי שנשמתם של הערב רב הם מסטרא אחרא, דְּאֶתְמַר בְּהוֹן שעליהם נאמר הפסוק פִּי שְׁמַיִם כְּעֶשֶׂן נִמְלָחוּ וְגוֹמַר ולפי שהם יכרתו לעתיד לבא לכן צריך משה רבינו להוציא ולברר הנצוצין שבהם וזוהו הוא מוציא חיותם עד שיתבטלו לעתיד לבא, ונמצא שלא רק האומות העולם יאבדו לעתיד לבא אלא גם אלו הגרים שנתגיירו שלא לשם שמים שהם הערב רב גם הם יאבדו. (כ"פ ואשס"ז)

משה רבינו ימחה את הערב רב שורש עמלק

וְאֵלֶיךָ אָנוּן ואלו הנשמות של הערב רב, הם אלו דְּלֹא בָּעָא נַח רַחֲמֵי עֲלֵיהוּ כי ידע שאין להם אחיזה בקדושה, ושורש נשמתם מהעולמות שנחרבו שהם מהתקע"ד (974) דורות המחריבים את העולם, וְאֶתְמַר בְּהוֹן ולכן כתוב עליהם וַיִּמְחוּ מִן הָאָרֶץ והטעם בְּגִין דְּהוּוּ מְאֵלִין לפי ששורש נשמתם היה משורש עמלק, דְּאֶתְמַר בְּהוֹן שעליהם נאמר תִּמְחָה אֶת זְכַר עַמְלֶק והיינו לפי ששורשם מהעולמות שנחרבו לכן ימחו, וּמֹשֶׁה לֹא אֶסְתַּמַּר מִנִּייהוּ ומשה לא נשמר מהערב רב, וחשב שיוכל להכניסם בקדושה, ולכן חתם בהם על ידי המילה את האות ה' שהיא סוד אות ברית קודש, וְאֶפֶל ה' בִּינִייהוּ ועל ידי זה הפיל והוריד את השכינה להיות בגלות בנייהם לפי שלא היו ראויים שתשרה בהם השכינה, וּבְגִין דָּא אִיהוּ לֹא יַעוּל לְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל ולכן לא נכנס משה לארץ ישראל ונשאר בחוץ לארץ עם השכינה בגלות כדי לברר את הנצוצין קדישין מבין הקליפות, עַד דִּיתוּב ה' לְאַתְרָהּ עד שיקים ויחזיר אותה למקומה לארץ ישראל לעתיד לבא, (כנוע סגוד גלות השכינה הוא נמוך לארץ), וּבְגִין דָּא נַחַת אִיהוּ מִדְּרַגְיָה ולפי שירדה השכינה בגלות, לכן ירד משה ממדרגתו שבתפארת, וְנַחֲתִית בֵּיהּ ו' וירדה עמו הארת התפארת, וּבְגִין דָּא ובכח זה ה' נִפְלֵת ו' יוֹקִים לָהּ השכינה שנפלה הארת התפארת תעלה אותה שהיא ו' דְּמֹשֶׁה שירד עמה בגלות, וּבְגִין דְּה' זְעִירָא ה' דְּאֶבְרָהָם ולפי שאות ה' של השכינה שהיא אות ה' דאברהם היא קטנה, דְּאִיהִי דְּה' בְּרָאָם שהיא נרמזת בתורה בה' זעירא דה'בראם, אֶתְזַעַר אִיהוּ בְּגִינָה לכן נתמעטה מדרגת משה וירד בגלות לתועלת השכינה, אֶתְמַר בֵּיהּ וכן נאמר על משה, מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זרוע תפארתו, פירוש הקב"ה מוליך את משה בגלות בין הערב רב להעלות את הה' דאברהם שנקרא ימין שהוא השכינה, וְאֶפֶיךָ לָהּ מִתְמַן בְּחֵילָא דְּו' והוא מוציא אותה מהערב רב בכח הו' שבו שהוא זרוע תפארתו של הקב"ה, וְאִיתִי לָהּ עֲמִיָה ולעתיד לבא כשיגאל משה את ישראל מן הגלות ויכניסם לארץ ישראל אז יביא אותה עמו לארץ ישראל, ואז יהיה יחוד ו' בה' שהוא סוד יחוד קב"ה ושכינתיה, מִיַּד שְׂרִיא עֲלֵיהּ על הו' דתפארת, י"ה ועל ידי זה יושלמו הד' אותיות הו"ה.

וְאֶשְׁתַּלֵּים אֲמָאָה ואז תתקיים השבועה שיהיה השם שלם אחר מחיית עמלק, דכתיב פִּי יָד עַל כַּס י"ה מְלַחֲמָה לִיהו"ה בעמלק מדר דר, ואמרו חז"ל שנשבע הקב"ה שאין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה שמו של עמלק, וזה יהיה על ידי שמשה יוציא את השכינה מהערב רב ששורשם מעמלק ולא ישאר להם חיות מהקדושה ועל ידי זה הם ימחו ויכלו מאליהם. ואמר מֵאִי מְדַר דְּר, דָּא מֹשֶׁה הנקרא דור דְּאֶתְמַר בֵּיהּ דוֹר הוֹלֵךְ דוֹר בָּא פִירוּשׁ דוֹר הוֹלֵךְ מִן הָעוֹלָם ודור בא לעולם, וְהָא אֲוִקְמוּהּ (קהלמ רנב פ"א) דְּלִית דוֹר פְּחוּת מְשֻׁשִׁים רַבּוּא כמו שהיה בדור המדבר שנקראו דור

כמו שכתוב הדור הרע הזה והם היו ששים רבוא, ורצה לומר שדור הולך ודור בא היינו ששים רבוא, וְדָא מְשָׁה דְאִתְמַר בֵּיהּ (שה"ר רנה פ"א) דְאִנְתְּתָא חָדָא יְלִדָה שְׁשִׁים רַבּוּא בְּכָרִס אָחַת והיא יוכבד שילדה את משה שהיה שקול כנגד ששים רבוא ישראל, וזה סוד הפסוק דור הולך ודור בא כי נודע שמשה רבינו הנקרא דור מתגלגל והולך בכל דור ודור לצורכם של ישראל להתפלל עליהם ולהצילם מרעת הערב רב, וזה סוד הפסוק מלחמה לה' בעמלק מדר דר, כי על ידי משה רבינו הנקרא דור ימחה הקב"ה את הערב רב שהם משורש עמלק. (כ"פ ומפרשים)

העמלקים — הראשונים מחמשה מיני ערב רב

וְחַמֶּשׁ מִיָּנִין אָנוּן בְּעֶרְב רַב וחמשה מיני קליפות הם המעורבות בערב רב, רצה לומר שמלבד קליפת עמלק יש עוד ד' מיני ערב רב, וְאָנוּן סִימָן נְגִ"ע ר"ע, היינו נְפִילִים גִּבּוֹרִים עֲנָקִים ר'פֵּאִים עֲמֻלְקִים, ובגניניהו נְפִלָה ה' זְעִירָא מְאִתְרָהּ א ובסיבתם נפלה השכינה שהיא סוד ה' אחרונה דהוי"ה וירדה ממקומה בגלות, ואמר בְּלָעַם וּבָלַק מְסֻטָּרָא דְעַמְלָק הוּוּ הם היו משורש קליפת עמלק, וסימן לדבר טו"ל ע"ם מן בְּלָעַם, ל"ק מן בָּלַק שהם אותיות עמל"ק הנרמזות בשמם, לומר כי קליפת עמלק שהיא ראשית גוים שבאו להלחם עם ישראל בצאתם ממצרים נמשכה על בלק ובלעם ולכן רצו להכחיד שם ישראל, אֲשֶׁתָּאָר אותיות ב"ל מבלע"ם ואות ב' מבל"ק, הרי בְּבִ"ל ששם בנו דור הפלגה את המגדל ורצו להלחם עם יוצרם, ונקרא שם המקום בבל פִּי שָׁם בָּלַל יְהו"ה שְׁפַת כָּל הָאָרֶץ ורצה לומר ששורש טומאת בלק ובלעם היה גם מבני דור הפלגה שהיו בבבל ששורש כולם הוא מקליפת עמלק. (הנה נודע שאותם הנלוות של קרי של אדם הראשון שיצאו ממנו צמחה ושלשים שנים, הם צאו צלגול צדור המצול להתחנן ועליהם נאמר אמחה את האדם אשר בראתי, שהם נלוות של אדם הראשון שהוא נצרך על ידי הקצ"ה צענמו, ואחר כך הם עצמם חזרו ונתגלגלו צדור הפלגה, ואחר כך חזרו ונתגלגלו צישראל שהיו צגלות מנרים, והטעם כי צחטא אדם הראשון נתערב טו"ז צרע וצרעו הצגלות שהוליד צמחה ושלשים שנה שנתערבו בקליפות והיו צריכים צירור אחר צירור לתקנם ולכן נתגלגלו כמה פעמים עד אשר נפרדו מהם כל הסיגים צגלות מנרים על ידי עבודת הפקר, ועל ידי זה נראתה צחינת הקדושה שזהם והם היו הששים רבוא נשמות צני ישראל (כמצואר צעה"כ דרוש א' של פסח), ומהסיגים שזהם יצאו נשמות הערב רב ולכך נדצקו צישראל, וצוה צצין מה שכתוב לעיל שהערב רב הם היו דור המצול שנה לא רנה להתפלל עליהם), ואמר וְאֵלֶיךָ ואלו הנשמות של דור הפלגה, אָנוּן דְאֲשֶׁתָּאָרוּ מְאִלִּין הם שנשאר מהנשמות של דור המבול, דְאִתְמַר בְּהוּן שעליהם נאמר וַיִּמַח אֶת כָּל הַיְקוּם כי על ידי שנתגלגלו הנצוצות של אדם הראשון בדור המבול ונמחו במבול על ידי זה נתבררו ונזדככו קצת ונפרדו מהם קצת הסיגים אשר הם נמחו לגמרי, וחלק הקדושה שנשאר נתגלגל עוד פעם בדור הפלגה כדי להזדכך יותר. וּמְאִלִּין ומאלו הערב רב שנתערבו בישראל ששורשם מקליפת עמלק, דְאֲשֶׁתָּאָרוּ מְנִהוּן בְּגִלוּתָא רַבִּיעָאָה

שעדיין נשארו בגלות הרביעי שהוא גלות אדום, אֲנֹנִן רִישִׁין בְּקִיּוּמָא סְגִי הֵם אלו הראשים המתמנים על הצבור ורודים בהם בפרך וקיומם וממשלתם הוא בחוזק גדול, וְאֲנֹנִן קְיִימִין עַל יִשְׂרָאֵל פְּלִי חֲמָס ומושלים על ישראל על ידי כלי חמס והיינו שחומסים את ממונם, וְעַלֵּיהוּ אֲתָמַר פִּי מְלֶאָה הָאֲרֶץ חֲמָס מְפַנֵּיהֶם שנאמר בדור המבול, ושורש נשמתם הוא מדור המבול שלא נזדככו ומהם נעשה הערב רב ולכן אינם מנהיגים את ישראל ברחמים, אֲלִין אֲנֹנִן עֲמֻלְקִים הֵם מִין הָרָאוּן מַחֲמָשָׁה מִינֵי עֶרֶב רַב. (מק"מ וכ"פ ומפרשים)

הנפילים — מין שני מחמשה מיני ערב רב

נְפִילִים מִין הַשְּׁנַי מֵהַחֲמֵשָׁה מִינֵי עֶרֶב רַב שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּיִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים נְפִילִים, עַלֵּיהוּ אֲתָמַר עַל מִין זֶה שֶׁל הָעֶרֶב רַב נֹאמַר וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם פִּי טוֹבוֹת הִנֵּה שֶׁהֵם חֲטָאוּ בְּזוּת, וְאִלִּין אֲנֹנִן מִינָא תְּנִינָא מַחֲמָשָׁה מִינֵי עֶרֶב רַב, שֶׁשּׁוֹרֵשׁ נִשְׁמַתָּם מֵאִלִּין נְפִילִים מְלַעֲיָלָא מֵאלו המלאכים שנפלו בדור אנוש מן השמים מקדושתם וחטאו בזנות, דְּכַד בְּעָא קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא לְמַעַבְדָּא אָדָם לִפִּי שִׁכְרָשָׁה הַקַּב"ה לְבִרְוֹא לְאָדָם, דְּאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ וְגוֹמַר פִּירֵשׁ רִש"י לִפִּי שֶׁהָאָדָם הוּא בְּדַמּוֹת הַמַּלְאכִים וְיִתְקַנְאוּ בּוֹ לִפְיֶכֶךְ נִמְלֵךְ בְּהֵם, בְּעָא לְמַעַבְדָּא לִיָּה רִישָׁא עַל עַלְאִין רָצָה לְעִשׂוֹתוֹ רֹאשׁ עַל מַלְאכֵי מַעְלָה, לְמַהֲוֵי אִיהוּ פְּקִיד עַל פְּלָהוּ כְּדִי שִׁיְהִיָּה מְמוּנָה עַל כָּל צַבָּא הַשְּׁמַיִם, וְלְמַהֲוֵי אֲנֹנִן פְּקִידִין עַל יְדוֹי וְשֶׁהֵם יְהִיוּ מְתַמְנִים עַל יְדוֹ, פְּגוּוּנָא דְיוֹסֵף דְּאֲתָמַר בֵּיהּ וַיִּפְקֵד פְּקִידִים עַל הָאֲרֶץ כְּמוֹ שֶׁמְצִינּוּ אֲצֵל יוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁהִיא מוֹשֵׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם כְּרִצּוֹנוֹ, אֲנֹנִן בְּעוֹ לְקַטְרָגָא לִיָּה הַמַּלְאכִים הָאלוֹ שֶׁהֵם הַנְּפִילִים רָצוּ לְקַטְרֵג עַל בְּרִיאָתוֹ וְאָמְרוּ מָה אֲנֹשׁ פִּי תִזְכְּרֵנוּ וְגוֹמַר, וְטַעֲנוּ וְאָמְרוּ הֲלֹא הוּא דְעֵתִיד לְמַחֲטִי קִמְךָ וְלִמָּה נִהִיָּה אֲנַחְנוּ נִתּוּנִים תַּחַת יְדוֹ, אָמַר לוֹן קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא אִי אֲתוֹן הוֹיָתוֹן לְתַתָּא פְּוִתִּיהָ אִילוֹ הֵייתָם לְמַטָּה בְּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן כְּמוֹ הָאָדָם, וְתִיר הוֹיָתוֹן חֲבִין מְנִיָּה הֵייתָם חוֹטָאִים יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְלִכֵּן הִפִּיל אוֹתָם הַקַּב"ה מְקִדוּשָׁתָם לְמַטָּה בִּימֵי דוֹר אֲנוֹשׁ, מִיָּד וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם וְגוֹמַר, חֲשָׁקוּ בְּהוֹן וְזָנוּ אַחֲרֵיהֶם, וְקְדָשָׁא בְּרִיף הוּא אֲפִיל לֹן לְתַתָּא וְהַקַּב"ה הִעֲנִישׁם וְהִשְׁלִיכֵם לְמַטָּה אַחֲרֵי הָרִי הַחֲשֵׁךְ, וְקִשַׁר אוֹתָם בְּשִׁלְשָׁלָאן שֶׁל בְּרוֹזל כְּדִי שֶׁלֹּא יֵטְעוּ אֶת הָעוֹלָם, וְאֲנֹנִן וְאלו המלאכים הֵם עַז"א וְעַז"ל, דְּמַנְיָהוּ שֶׁמָּהֵם נִמְשָׁכוּ נִשְׁמַתְהוֹן דְּעֶרֶב רַב שֶׁהֵם הַנּוֹאֲפִים הַנִּמְצָאִים בְּיִשְׂרָאֵל, דְּאֲנֹנִן נְפִילִים שֶׁגַּם הֵם נִקְרָאִים נְפִילִים דְּאֲפִילוּ גְרַמְיָהוּ לְזָנוּת בְּתַר נְשִׂיא דְּאֲנֹנִן טְבָאן לִפִּי שֶׁגַּם הֵם הִפִּילוּ אֶת עַצְמָם מְקִדוּשָׁתָם לְזָנוּת כְּאֲבוֹתֵיהֶם, וְכִגִּין דָּא אֲפִיל לֹן קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא מְעַלְמָא דְּאֲתִי וְלִכֵּן טַרְדֵּן הַקַּב"ה מְעוֹלָם הַבָּא, דְּלֹא יְהֵא לֹן חוֹלְקָא תְּמָן כְּדִי שֶׁלֹּא יֵהָא לְהֵם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא אֲפִילוּ אִם יַעֲשׂוּ אִיזוֹ מַצוּה וְיִהִיב לֹן אֲגַרְיָהוּ בְּהַאי עֲלָמָא, פְּמָה דָּאֲתָ אָמַר וּמְשַׁלֵּם לְשׁוֹנְאָיו אֶל

פָּנִיו לְהַאֲבִידוֹ וְגוֹמֵר כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ רִשׁׁי אֶל פָּנָיו, כְּחִיּוֹ מִשְׁלֵם לוֹ גְּמוּלוֹ הַטּוֹב בְּעוֹלָם
הַזֶּה כְּדֵי לְהַאֲבִידוֹ מִן הָעוֹלָם הַבֵּא. (מק"מ וכו"פ ומפּרָשִׁים)

הַגְּבוּרִים — מִיֵּן שְׁלִישֵׁי מִזְחֻמְשָׁה מִיְּנֵי עֶרֶב רַב

גְּבוּרִים מִיֵּנָא תְּלִיתָאָה מִיֵּן הַג' מִזְחֻמְשָׁה מִיְּנֵי עֶרֶב רַב שְׁנַתְּעֲרְבוּ בְּיִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים גְּבוּרִים,
עֲלִייהוּ אֲתָמַר עֲלֵיהֶם נֹאמַר הַמָּה הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם אֲנָשֵׁי הַשָּׁם, לְפִי
שֶׁהֵם גְּבוּרִים וּמוֹרְדִים בְּמִקוֹם, וְאֲנֹוֹן וְאֵלּוּ הָעֶרֶב רַב שְׁנִקְרָאוּ גְבוּרִים הֵם אֲנָשֵׁי הַשָּׁם לְפִי
שְׁשׁוֹרֵשׁ נִשְׁמַתָּם נִמְשָׁכוּ מִסְטָרָא דְאֵלִין מְבִנֵי דוֹר הַפְּלָגָה, דְאֲתָמַר בְּהוֹן הָבָה נִבְנָה
לָנוּ עֵיר וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שָׁם וְרִצָּה לֹמַר כִּי כְמוֹ שְׁתַּכְלִית בְּנֵיית הַמַּגְדֵּל הִתְהַר לַעֲשׂוֹת לְהֵם
שֶׁם שֶׁהוּא עֲבוּדָה זָרָה בְּרָאשׁ הַמַּגְדֵּל לְהִיּוֹת לְהֵם לְכַבּוֹד וּלְתַפְאֲרָתָהּ, כְּמוֹ כֵּן הָעֶרֶב רַב עוֹשִׂים
כְּמַעֲשֵׂיהֶם דְּכִנְיָן בְּתֵי כְּנַסְיֹוֹת וּמְדַרְשׁוֹת וְשׁוּיִין בְּהוֹן סִפְרָ תוֹרָה וְעֵטְרָה עַל רִישׁוֹי
שׁוּזְהוּ דוֹגְמַת הַמַּגְדֵּל שְׁבִנּוּ בְּנֵי דוֹר הַפְּלָגָה, וְלֹא לְשִׁמָּא דִּיהוּ"ה, אֶלָּא כֹּל כּוֹנְתָם לְמַעַבְד
לָוֶן שָׁם לְקִנּוּת לְהֵם שֶׁם כְּדֵי לְהִיּוֹת חֶרֶב בִּידֵם לַעֲשׂוֹת חֶפְצִים וְרִצּוֹנָם לְהַתְּגַבֵּר עַל הָעַם,
הָדָא הוּא דְכְּתִיב וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שָׁם דוֹגְמַת בּוֹנֵי הַמַּגְדֵּל וּלְכֵּן הֵם נִקְרָאִים אֲנָשֵׁי הַשָּׁם,
וּמִסְטָרָא אַחֲרָא וְגְבוּרִים אֵלּוּ שֶׁהֵם מִסְטָרָא אַחֲרָא מִתְּגַבְּרִין עַל יִשְׂרָאֵל דְאֲנֹוֹן פְּעַפְרָא
דְאֲרַעָא הֵם מִתְּגַבְּרִים עַל יִשְׂרָאֵל הָעֲנִיִּים הַמְּרוּדִים בְּגִלּוֹת שֶׁהֵם שְׁפִלִים כְּעַפְרָן הָאֲרֵץ, וְגִזְלִין
לָוֶן וְגוֹזְלִים וְחוֹמְסִים אֶת מְמוֹנָם, וְאֲתַבְּרַת עֲבִידְתָּא וְעַל יְדֵי זֶה מִתְּבַטֵּלַת עֲבוּדָתוֹ יִתְבַּרַךְ
אֲצֵל יִשְׂרָאֵל מְרוֹב הַצְּרוּת אֲשֶׁר הֵם מַצְעֲרִים אוֹתָם וְכִזָּה נִקְרָאִים הָעֶרֶב רַב מוֹרְדִים בְּמִקוֹם,
וְעֲלִייהוּ אֲתָמַר וְעַל אֵלּוּ הַגְּבוּרִים נֹאמַר וְהַמִּים גְּבָרוּ מְאֹד מְאֹד עַל הָאֲרֵץ הַיִּינוּ
הַמִּים הַזֵּידוּנִים וְהַטּוֹמָאָה הַמִּתְּגַבְּרִים עַל הָאֲרֵץ לְפִי שְׁנִמְנַעַת עֲבוּדַת ה' מִן הָעוֹלָם, וּלְכֵּן
נִקְרָאִים גְּבוּרִים לְפִי שֶׁהֵם הַגּוֹרְמִים הַתְּגַבְּרוֹת הַטּוֹמָאָה. (מק"מ וכו"פ ומפּרָשִׁים)

הַרְפָּאִים — הַמִּיֵּן הַרְבִּיעִי בְּעֶרֶב רַב

רְפָאִים מִיֵּנָא רְבִיעָאָה מִיֵּן הַד' מִזְחֻמְשָׁה מִיְּנֵי עֶרֶב רַב שְׁנַתְּעֲרְבוּ בְּיִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים רְפָאִים,
לְפִי שְׁחַטָּאָם הוּא אִם יִחְזוֹן לְיִשְׂרָאֵל בְּדוּחְקָא אִם רוּאִים אֶת יִשְׂרָאֵל בְּדַחְקוֹת
וְצָרוֹת, מִתְּרַפִּין מִנִּייהוּ עוֹזְבִים אוֹתָם וְאִינָם מִשְׁתַּתְּפִים בְּצַעֲרָם, וְאִית לָוֶן רִשׁוֹ לְשִׁזְבָּא
לָוֶן וְלֹא בְּעָאָן וְעוֹד שִׁישׁ לְהֵם יִכּוֹלַת לְהַצִּילָם וְאִינָם רוּצִים וְנִמְנָעִים לַעֲמוֹד עַל נַפְשָׁם,
זֶה סִימָן שְׂאִינָם מְבִנֵי יִשְׂרָאֵל הַמוֹסְרִים נַפְשָׁם עַל צָרוֹת הַצָּבוּר, וּמִתְּרַפִּין מִאֲוִרִיתָא
וּמֵאֵלִין דְּמִשְׁתַּדְּלִין בָּהּ וְעוֹד שֶׁהֵם עוֹזְבִים אֶת הַתּוֹרָה וְאֵת אֵלּוּ הָעוֹסְקִים בָּהּ שְׂאִינָם
תּוֹמְכִים בָּם, וּלְכֵּן הֵם נִקְרָאִים רְפָאִים לְפִי שֶׁהֵם מִתְּרַפִּים מִלְּעוֹזֵר לְיִשְׂרָאֵל וְכֹל רִצּוֹנָם הוּא
לְמַעַבְד טַב עִם אֱמוֹת הָעוֹלָם לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת לְאוֹמוֹת הָעוֹלָם, עֲלִייהוּ אֲתָמַר רְפָאִים
בַּל יִקּוּמוּ שְׁעוֹנָשָׁם שֶׁל אֵלּוּ שֶׁלֹּא יִקּוּמוּ בְּתַחֲיִית הַמֵּתִים, בְּזִמְנָא דִּינִיתִי פְּקִידָה לְיִשְׂרָאֵל

ובעת פקודתם של ישראל כשיגאלו, אֶתְמַר בְּהוֹן וְתֹאבֵד פֶּל זָכַר לָמוּ שאז יאבדו כולם ולא ישאר מהם שום זכרון. (כ"פ ומפשיס)

הענקים — המין החמישי בערב רב

עֲנָקִים מִיִּנְא חֲמִישָׁאָה מִן חֲמִישֵׁי מֵהַחֲמִשָּׁה מִיְנֵי עֵרֶב רַב שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּיִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים עֲנָקִים, דְּאֲנֹן מְזֻלְזִין לְאֵלִין לְפִי שֶׁהֵם מְזֻלְזִים וּמְבִזִים לְהַתְלַמִּידֵי חֲכָמִים לֹמְדֵי תוֹרָה, דְּאֶתְמַר בְּהוֹן וְעֲנָקִים לְגִרְוֹתֵיהֶן הֵנְאֵמַר עַל הַתְלַמִּידֵי חֲכָמִים לְפִי שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לְהֵם כְּעֵנֶק שֶׁל עֵדִי זֶה וְתַכְשִׁיט לְצוּאָר, וְלְפִי שֶׁהָעֵרֶב רַב עוֹשִׂים אֶת עֲצָמָם כְּעֲנָקִים וּמְבִזִים כְּבוֹד הַתְלַמִּידֵי חֲכָמִים שֶׁנֹּאמַר בָּהֶם עֲנָקִים לְכֵן נִקְרָאִים עֲנָקִים, וְעַלֵּיהוּ אֶתְמַר וְעַל ב' מִיְנֵי עֵרֶב רַב הַנִּקְרָאִים רְפָאִים וְעֲנָקִים נֹאמַר, רְפָאִים יִחְשְׁבוּ אֶף הֵם כְּעֲנָקִים וּפִירוּשׁוֹ שְׁקִילִין דָּא לְדָא שְׁנִיָּהּ שׁוִים בְּחֲטָאָם וּבְעוֹנָשָׁם. וְאֵמַר אֵלִין חֲמִשָּׁה מִיְנֵי עֵרֶב רַב אֲנֹן דְּאֶתְדְּרוּ עַלְמָא לְתַהוּ וְבַהוּ הֵם שֶׁהַחֲזִירוּ אֶת הָעוֹלָם לְתַהוּ וּבַהוּ בְּעוֹנוֹתֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְהָאָרֶץ הִיְתָה תַהוּ וּבַהוּ, וְרָצָא דְמַלְאָה וְסוּד הַפְּסוּק הוּא חֲרַב בֵּי מְקַדְשָׁא עַל יַדֵּי הָעֵרֶב רַב, וְהָאָרֶץ הִיְתָה תַהוּ וְבַהוּ וְעַל יַדֵּי זֶה חֲזַר הָעוֹלָם לְתַהוּ וּבַהוּ, דְּאִיְהִי עֲקָרָא וְיִשׁוּבָא דְעַלְמָא לְפִי שֶׁהַבַּיִת הַמְּקֻדָּשׁ הוּא עֵיקַר יִשׁוּב הָעוֹלָם שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ שְׁפַע חַיִּים וְקִיּוּם לְהָעוֹלָם, לְכֵן כְּשֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמְּקֻדָּשׁ חֲזַר הָעוֹלָם לְתַהוּ וּבַהוּ, מִיַּד דִּינִיתִי אֹרֶךְ דְּאִיְהוּ קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא מִיד כְּשִׁיתְגַּלְהַל הָאֹרֶךְ בְּזִמְנָהּ הַגְּאוּלָּה עַל יַדֵּי הַקְּב"ה הַנִּקְרָא אֹרֶךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב קוּמִי אֹרִי כִּי בָא אֹרֶךְ, וְנִרְמַז בְּפְסוּק וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹרֶךְ, אִזּוּ יִתְמַחֲוֹן מִן עַלְמָא וְיִתְאַבְדּוּן כֹּל חֲמִשָּׁה מִיְנֵי עֵרֶב רַב, אֲבָל פּוֹרְקָנָא לָאו אִיְהִי תְלִיא אֲלָא בְּעַמְלָק עַד דִּי תִמְחִי אֲבָל גְּאוּלָּת יִשְׂרָאֵל אִינְהוּ תְלוּיָהּ אֲלָא בְּמַחִיית עַמְלָק וְלֹא בְּמַחִיית שָׂאֵר מִיְנֵי עֵרֶב רַב, דְּבִיָּה אֹמְרָאָה לְפִי שֶׁרַק בּוֹ נִשְׁבַּע הַקְּב"ה שֶׁאֵין שְׁמוֹ שְׁלָם וְאֵין כְּסָאוֹ שְׁלָם עַד שִׁימְחָה שְׁמוֹ שֶׁל עַמְלָק, לְפִי שֶׁהוּא רֵאשִׁית גּוֹיִם שֶׁמְצִירִים לְיִשְׂרָאֵל לְכֵן לֹא יִגָּאֵלוּ יִשְׂרָאֵל עַד שִׁימְחָה, אֲבָל שָׂאֵר מִיְנֵי עֵרֶב רַב אִפְשָׁר שִׁימְחֵהוּ רַק אַחַר הַגְּאוּלָּה, וְהָאֵ אֹמְרָאָה בְּמַכִּילְתָא סוּף פ' בְּשֵׁלַח עַל הַפְּסוּק כִּי יָד עַל כַּס י"ה מְלַחְמָה לְה' בְּעַמְלָק מְדוּר דוּר. (כ"פ ומפשיס)

כְּשִׁימְחֵהוּ הָעֵרֶב רַב יִתְחַדֵּשׁ הָעוֹלָם

(בראשית כה, ב)

דְּבָר אַחַר אֵלָה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְגוֹמֵר וְכַמְבוּאָר לְעִיל בְּדָף כַּד ע"ב שְׁמֵלַת אֵלָה בָּאָה לְפַסּוֹל אֶת הָרֵאשׁוֹנִים, וְהֵינּוּ תּוֹלְדִין דְּתַהוּ, וּמְפָרֵשׁ שֶׁנֹּאמַר עַל הָעֵרֶב רַב אֵלִין אֲנֹן דְּאֶתְמַר בְּהוֹן אֵלָה אֶלְהֵיהֶן יִשְׂרָאֵל וְיִלִּיף גְּזֵרָה שׁוּוֹה אֵלָה תּוֹלְדוֹת וְאֵלָה אֵלְהֵיהֶן,

והיינו הערב רב שעשו את העגל שאינם בכלל תולדות השמים והארץ, ומפרש כי בְּיוֹמָא דִּיתְמַחוֹן אֵלִין כשימחו הערב רב שאז יתקן חטא העגל, כְּאֵלוֹ הָהוּא יוֹמָא עֲבִיד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁמִיא וְאַרְעָא נחשב כאילו אז נברא העולם, הָדָא הוּא דְכְּתִיב אחר אלה תולדות השמים כתיב בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם ומפרש כי בְּהָהוּא זְמַנָּא יְהֵא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִם שְׂכִינְתֵיהּ אוֹ יִהְיֶה יְחִוּד עֲלִיּוֹן דּוּוֹן הַנְּקֻלָּסִים שְׁמִים וְאִרְכָּן, וְיִתְחַדֵּשׁ עֲלֵמָא וְעַל יְדֵי זֶה יִתְחַדֵּשׁ הָעוֹלָם, הָדָא הוּא דְכְּתִיב פִּי כְּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאֶרֶץ הַחֲדָשָׁה וְגוֹמֵר הֵינּוּ זוּוֹן שִׁיתְחַדְּשׁוּ בַגְּדוּלוֹת וּבְקוּמָה שְׁלִימָה וְיִהְיֶה כְּתֵרָה גְדוֹל כְּכֵתוּר, דָּא אִיהוּ בְּיוֹם עֲשׂוֹת בְּיוֹם שִׁיתְתַּקְּנוּ זוּוֹן עַל יְדֵי אוּ"א הַנְּקֻרָאִים יְהוָה אֱלֹהִים. (מפרשים)

בְּהָהוּא זְמַנָּא בְּזִמְנֵן שֶׁל בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ שִׁיְהִיָּה יְחִוּד הָעֲלִיּוֹן שֶׁל זוּוֹן הַגְּדוּלִים, אִז יְקוּיִם מֵה שְׁכֵתוּב וְיִצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כֹּל עֵץ נִחְמַד וְגוֹמֵר רִצְהָ לומר אז יצמחו נשמות קדושות מן האדמה העליונה שהיא מלכותא קדישא, אֲבָל בְּקִדְמֵיתָא הֵינּוּ בַעֲוֹדְנוּ בַגְּלוּת, עֵד דִּיתְמַחוֹן אֵלִין הַחֲמִשָּׁה מִיְנֵי עֵרַב רַב, לֹא נָחִית מְטָרָא דְאוּרִייתָא לֹא יוֹרֵד שַׁפְעָה הַנְּקֻרָא אוּרִייתָא דְבַכְתָּב, וְיִשְׂרָאֵל דְדִמְיִין לְעֲשָׂבִין וְלֹאֵלִנִין לֹא יִצְמַחוֹן הֵינּוּ נִשְׁמוֹת הַקְּטָנוֹת דּוּמוֹת לְעֲשָׂבִים וְנִשְׁמוֹת הַגְּדוּלוֹת דּוּמוֹת לְאֵילָנוֹת אִינִים צוּמְחוֹת מֵהַמְּלָכוֹת, וְרִזָּא דְמִלְּהָ, וְכֹל שִׁיחַ הַשְּׂדֵה טָרְם יִהְיֶה כְּאֶרֶץ הֵינּוּ טָרְם שְׁנַבְרָאוּ נִשְׁמוֹת הַגְּדוּלוֹת שְׁדוּמוֹת לְאֵילָנוֹת, וְכֹל עֲשָׂב הַשְּׂדֵה טָרְם יִצְמַח, הֵינּוּ נִשְׁמוֹת הַקְּטָנוֹת הַדּוּמוֹת לְעֲשָׂבִים, בְּגִין דְאָדָם אֵין וּמִפְרֵשׁ דְאֵנּוֹן יִשְׂרָאֵל בְּבֵי מְקַדְּשָׁא כִי יִשְׂרָאֵל אִינִים בְּבֵית הַמְּקַדֵּשׁ, לְעֵבֹד אֶת הָאֲדָמָה לְתַקֵּן אֶת הַמְּלָכוֹת, בְּקִרְבָּנִין עַל יְדֵי הַקְּרַבְתָּ הַקְּרַבְנוֹת, לִכֵּן לֹא נִבְרָאוֹת נִשְׁמוֹת חֲדָשׁוֹת. (מק"מ ומפרשים)

מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד מְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ

דְּכָר אַחַר וְכֹל שִׁיחַ הַשְּׂדֵה, דָּא מְשִׁיחַ רְאִשׁוֹן שֶׁהוּא מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד, טָרְם יִהְיֶה בְּאַרְעָא טָרְם שְׁנַתְּגַלָּה בַעֲוֹלָם, וְכֹל עֲשָׂב הַשְּׂדֵה טָרְם יִצְמַח, דָּא מְשִׁיחַ שְׁנִי הֵינּוּ מְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף שְׁגָם הוּא לֹא נִתְגַלָּה עֲדִיין, וְלָמָּה לֹא נִתְגַלָּה הֵבִי מְשִׁיחִין, בְּגִין דְלִית תְּמָן מְשָׁה שְׁנַשְׁמַתוֹ תִּתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, לְמַפְלַח לְשְׂכִינְתָּא כְּדִי לְתַקֵּן אֶת הַשְּׂכִינָה לְהַכִּינָה לְיְחִוּד הָעֲלִיּוֹן, דְעֲלִיָּה אֶתְמַר, וְאָדָם אֵין לְעֵבֹד אֶת הָאֲדָמָה שְׁמֵשָׁה הַנְּקֻרָא אָדָם עֲדִיין לֹא הִיָּה כְּדִי שִׁיתַּקֵּן אֶת הַשְּׂכִינָה הַנְּקֻרָא אָדָם, וְרִזָּא דְמִלְּהָ, לֹא יִסוּר שְׁבֹט מִיְהוּדָה, דָּא מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד שִׁיחַ מִיְהוּדָה, וּמְחֻזְקָא מִבֵּין רַגְלָיו, דָּא מְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף שִׁיחַ מִיּוֹסֵף, עֵד פִּי יְבָא שִׁילָה דָּא מְשָׁה וּמִפְרֵשׁ כִי חֲשָׁבֵן דָּא כְּדָא שִׁילָה בְּגִי מִשָּׁה, וְלֹ"ו יְקַה"ת עֲמִים, אֶתְנוּן וְלֹ"ו יְקַה"ת לְרַמְזֵי עַל תְּקוּן לְוִי וְקַהַת וְעַמְרָם

הנרמז במלת עמי"ם שיהיה אז על ידי משה, (כמו שכתוב צוהר ח"צ דף יט ע"א, ו"ל מאי טעמא נקרא עמרם שינא ממנו עם רס על כל רמיס). (מפרשים)

השכינה תתעלה בעת קץ על-ידי משה רבנו

(בראשית כו, א)

דָּבָר אַחַר וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ, תְּרַגְּמוּ וְעַנְּנָא יִסְתַּלַּק מִן אֲרֶעָא רְצָה לוֹמַר שְׂאִין צָרִיךְ לְדַרוּשׁ א"ד שֶׁל אֲדֻנִי, אֵלָא פִירוּשׁ מֵלֵת אֵד הוּא עֵנן שֶׁהוּא הַשְׂכִּינָה, הִהִיא דְאֶתְמַר בִּיה פִּי עֵנן יְהו"ה עַל הַמְשָׁכָן וְגוֹמַר הֵינְנו הַשְׂכִּינָה שֶׁשֶׂרְתָה עַל הַמְשָׁכָן, וְהִיא תִתְעַלֶּה עַל יְדֵי מֹשֶׁה בַּעַת קֶץ, וּבִיָּה מִתְשַׁקְּיִין תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים בְּאֲרֶעָא בְּהִיא זְמַנָּא וְעַל יְדֵי עֵנן הַשְׂכִּינָה יִקְבְּלוּ הַתְּלַמִּידֵי חֲכָמִים שְׁבָאָרָן מִימֵי הַתּוֹרָה בְּבִיאַת הַמְשִׁיחַ. כְּתִיב וַיִּצְרַח יְהו"ה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וּמִפְרָשׁ אֱלִין יִשְׂרָאֵל הַנִּקְרָאִים אָדָם, בְּהִיא זְמַנָּא בְּזִמְן הַגְּאוּלָּה קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא צִייר לֹון בְּצִיּוּרֵין דְּעִלְמָא דִּין אֵז הַקְּב"ה יִצְיִיר לְיִשְׂרָאֵל בְּצִיּוּרִים שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה, וְהֵינְנוּ בְּבַחֲנֵינָת נַפְשׁ מֵהַמְּלָכוֹת הַנִּקְרָאִת עוֹלָם הַזֶּה, וְעִלְמָא דְאֵתִי וְגַם יִצְיִיר אוֹתָם בְּצִיּוּרִים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, וְהֵינְנוּ בְּבַחֲנֵינָת נִשְׁמָה מֵהַבִּינָה הַנִּקְרָאִת עוֹלָם הַבָּא, וּמִפְרָשׁ עוֹד וַיִּצְרַח, בְּהִיא זְמַנָּא בְּבִיאַת הַמְשִׁיחַ, קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֵייל לֹון בְּשִׁמְיָה אֵז הַקְּב"ה יִכְלוּל אֵת יִשְׂרָאֵל בְּשִׁמְיָה דְּב' יוֹדִין, י' ו' בִּינְיָיִהוּ כִּנְגַד י' ו' שֶׁל מֵלֵת וַיִּצְרַח, דְּאֶנּוֹן סְלֶקִין לְחַוְשָׁבָן יְהו"ה כִּי יִיִר גִּי הוִי"ה, וַיְהוֹן מְצוּיִרֵין בְּאֶנְפּוֹי וַיִּשְׂרָאֵל יְהוּ מְצוּיִרִים בְּפִנְיָהֶם בְּשֵׁם הוִי"ה, דֵּהֵינְנוּ בְּאֶנְפִין דִּילְהוֹן בְּתֵרִין יוֹדִין בְּכָל פִּן בִּי אַחַת, בְּחַוְטָמָא דִּילְהוֹן בְּאֵת ו' וּבְחַוְטָם שֶׁלָּהֶם בְּאוֹת ו', הֵרִי שֵׁם הוִי"ה יְהִיָּה נִרְמָז בְּפִנְיָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּבְגִין דָּא בְּשִׁבִיל שֵׁם הוִי"ה הַנִּרְמָז בְּפִנְיָם שְׁבָרָשׁ הָאָדָם, אָמַר קְרָא פִּי מְרָשׁ צוּרִים אֶרְאֵנוּ וּמִפְרָשׁ אֱלִין אֶנּוֹן צִיּוּרֵין דְּשִׁמָּא קְדִישָׁא פִירוּשׁ מֵלֵת צוּרִים הֵינְנוּ צִיּוּר שֵׁם הוִי"ה, וּפִי הַפְּסוּק כֵּךְ הוּא, מְרָשׁ צוּרִים פִירוּשׁ בְּשִׁבִיל צִיּוּר הוִי"ה שְׁבָרָשׁ, אֶרְאֵנוּ פִירוּשׁ אֲשֶׁרֵי עֵלִיו, וַיְהוֹן מְצוּיִרֵין בְּאֶנְפִיָּהוּ בְּתֵרִין לְוַחֲזִין וְקִירֵין וְגַם יְהוּ מְצוּיִרִים בְּפִנְיָהֶם בְּהָאֲרוֹת שֶׁל הַב' לְוַחֲזֵת הַיְקָרִים, דְּאֶנּוֹן י' ו' שֶׁהֵם כִּנְגַד הַב' יוֹדִין שְׁבָב' הַפִּנְיָם, דְּאֵיָּהוּ ו' חֲרוֹת עֲלֵיָּהוּ שְׂאוֹת ו' חֲרוֹתָה עֲלֵיהֶם וְהִיא כִּנְגַד אוֹת ו' שְׁבָחוּטָם. (מִקָּמ"מ וּמִפְרָשִׁים)

גדולת ישראל בעת הגאולה

(בראשית כו, א-ב)

ועתה חוזר לענין גדולת ישראל בעת הגאולה, ואמר וּמִיָּד בְּהוּא זְמַנָּא בעת הקץ, נִטְע לֹון לְיִשְׂרָאֵל בְּגִנְתָּא דְעֵדֶן קְדִישָׁא יטע הקב"ה את נשמות ישראל להיותם מושרשות במלכות הנקראת גן עדן כדמפרש ואזיל, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיִּטַּע יְהוָה אֱלֹהִים ומפרש שהם אָבָא וְאִמָּא המתקנים את גֵּן, דָּא שְׂכִינְתָּא תְּתָאָה שבה מושרשות נשמות ישראל, עֵדֶן, דָּא אָמָא עֲלָאָה המשפעת את המוחין לז"א והוא נותן את חלק ההארות להשכינה, ומה שכתוב שם וישם אֶת הָאָדָם, דָּא עֲמוּדָא דְאִמְצְעִיתָא היינו ז"א, ואמר שעתה נקראת המלכות גן לבד, אבל לעתיד לבא אִיהִי המלכות, תְּתָאָה נִטְע דִּילִיָּה של ז"א בַּת זוגִיָּה שיתיחד עמה, וְלָא תְּזוּז מְנִיָּה לְעֵלָם כי יהיה יחודם תדירי ואז תקרא גן עדן, וזה שאמר וְתִהְיֶה עֲדוּנָא דִּילִיָּה והמלכות תהיה העדן שלו ואז וַיִּשְׂרָאֵל קְדִישָׁא בְּרִיָּה הוּא נִטְע לֹון בְּהוּא זְמַנָּא נִטְעָא קְדִישָׁא בְּעֵלְמָא כי יהיו נטועים בגנו שהוא המלכות, כְּמָה דָּאֵת אָמֵר נִצֵּר מְטַעֵי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפָאָר שישאל יהיו כעין נצר שנטע הקב"ה בעצמו במלכות, לכן הוא יתפאר בהם לעולמים. (אש"ש"ג ומפרשים)

ואמר שלעתיד לבא יקוים מה שכתוב וַיִּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים ומפרש שהם אָבָא וְאִמָּא שהם הצמיחו את פֶּלַע עֵץ נְחֹמֶד, דָּא צִדִּיק הוּא היסוד הנקרא עץ, ותחלה תקנו וְטוֹב לְמַאֲכָל, דָּא עֲמוּדָא דְאִמְצְעִיתָא הוּא התפארת דז"א, דְּבִיָּה הוּא זְמִין מְזוּן לְכֹלָא שבו הקב"ה הזמין מזון לכל התחתונים, דְּכֹלָא בִּיָּה כי כל החסידים והגבורות מתפשטים בו, וְלָא אֶתְפְּרִינְס צִדִּיק אֶלָּא מְנִיָּה ואין היסוד מקבל שפע פרנסתו אלא ממנו, וְשְׂכִינְתָּא מְנִיָּה והשכינה מקבלת השפע מהיסוד, וְלָא צִרִיכִין לְתִתְּאִין שלעתיד לבא אין צריכים שהתחתונים יעלו מ"ן, אֶלָּא פּוֹלְהוּ נְזוּנִין לְתִתְּאִין עַל יְדֵיָּה כל עולמות התחתונים נזונים על ידי התפארת, ומפרש דְּבִגְלוּתָא לָא הוּא לְשְׂכִינְתָּא, וְלַח"י עֲלָמִין שהוא היסוד דז"א, מְזוּנָא אֶלָּא בַּח"י בְּרִכָּאן דְּצִלוּתָא שאז העלו ישראל את המ"ן על ידי התפלה ועל ידי זה קיבלו היסוד ומלכות את השפע, אֶבְל בְּהוּא זְמַנָּא בזמן הגאולה, אִיהוּ היסוד יְהֵא מְזוּנָא לְכֹלָא הוּא ישפיע שפע המזון בלי העלאת מ"ן. (מפרשים)

אין מקבלין גרים לימות המשיח

ומפרש עוד מה שכתוב וַעֲן הַחַיִּים הוּא ז"א, דְּהוּא אֵילָנָא דְחַיִּי שממנו נמשכים החיים, ולעתיד לבא יְהֵא נִטְעָא בְּגוּ גִנְתָּא ז"א יהיה נטוע בקביעות בהמלכות בסוד יחוד התדירי, דְּאֶתְמַר בִּיָּה וְלִקְחָ גַם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאֶכֶל וְחַי לְעוֹלָם ביאור הפסוק רצה לומר שאז יהיה לז"א מוחין דגדלות תדיר בקביעות, וְשְׂכִינְתָּא לָא שְׁלֻטָא עֲלָהּ אֵילָנָא דְסֻטְרָא אֶחָרָא כי אז נאמר ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ שהיא

השכינה, דְּאֵנּוֹן עֶרֶב רַב ששורשם מהסטרא אחרא, דְּאֵנּוֹן עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע שהם מקליפת נוגה הכלולה טוב ורע, וְלֹא תִקְבַּל בָּהּ עוֹד טָמֵא פירוש שלא תפגם עוד מאחזות הקליפות כי לא ישלטו בה עוד, הָרָא הוּא דְכַתִּיב יְהו"ה בְּדָד יִנְחֲנוּ וְאֵין עֲמוּ אֶל נֶכֶר כי לא יהיה שום כח להסטרא אחרא, וּבְגִין דָּא לֹא מְקַבְּלִין גְּרִים לִימוֹת הַמְּשִׁיחַ כי לא יהיה עוד סוד ברור הנצוצין מן הסטרא אחרא, וְתַהּא שְׂכִינְתָא כְּגַפְנָא דְלֹא מְקַבְּלָא נְטֵעָא מִמִּינָא אַחְרָא ותהיה השכינה כגפן שאינה מקבלת הרכבה מעץ אחר, וְיִשְׂרָאֵל יְהוֹן בקדושה עליונה פֶּלַע עֵץ נִחְמַד לְמִרְאָה, וְיִתְחַזֵּר עַלְיֵיהּוּ שׁוֹפְרָא ויחזור עליהם היופי דקדושה מהתפארת דְּאֵתְמַר בֵּיהּ הַשְּׁלִיךְ מִשְׁמִים אֶרְץ תְּפָאֲרַת יִשְׂרָאֵל פירוש שבעת הגלות השליך הקב"ה משמים לארץ את תפארת ויופי של ישראל, ובעת הגאולה יחזור הכל לאיתנו, וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע ששם אחזות הקליפות והערב רב, אֲדַחְיִין מְנַיֵּיהּוּ יהיה נדחה ונפרד מהם, וְלֹא מִתְדַבְּקִין וְלֹא מִתְעַרְבִין בְּהוֹן ולא יהיו עוד דבוקים ומעורבים בהם, דְּהָא אֵתְמַר בְּיִשְׂרָאֵל רצה לומר שעל ישראל נאמר מה שכתוב וּמְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ ומפרש דְּאֵנּוֹן עֶרֶב רַב שנתערבו ונתדבקו בישראל, וְגַלִּי לֹון קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לישראל, דְּבִיּוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ פירוש שיהנו מהערב רב, מות תמות, ב' מיתות כנגד בית ראשון ובית שני שנחרבו, כי על ידי שנהנו מהערב רב גְּרַמּוּ דְּאֵבְדּוּ ב' אֲבָדִין דְּאֵנּוֹן בֵּית רֵאשׁוֹן וּבֵית שְׁנַי ומפרש וְדָא אֵיהּוּ מה שכתוב פִּי בִיּוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ מות תמות, ב' פְּעֻמִּים כנגד חורבן בית ראשון וחורבן בית שני, וְאֵנּוֹן גְּרִימוּ על ידי שנתערבו בערב רב, דְּצַדִּיק המשפיע להשכינה יִחְרַב וְיִבֶשׁ בְּבֵית רֵאשׁוֹן דְּאֵיהִי שְׂכִינְתָא עַלְאָה רצה לומר שלא יקבל היסוד השפע מהבינה, וּבְבֵית שְׁנַי דְּאֵיהִי שְׂכִינְתָא תְּתָאָה רצה לומר שלא יהיה להיסוד מה להשפיע להמלכות, דָּא אֵיהּוּ וְנִהָר יִחְרַב וְיִבֶשׁ ומפרש, וְנִהָר דָּא ו' שהוא היסוד, יִחְרַב בָּהּ תְּתָאָה שלא יוכל להשפיע במלכות, בְּגִין דְּאֵסְתַּלַּק מִנֵּיהּ מהיסוד דז"א, נְבִיעֵוּ דִּי השפע שאבא שהוא סוד אות י' דהו"ה משפיע לאימא שהיא סוד ה' ראשונה דהו"ה, והטעם שנסתלק השפע לפי שאבא עלה לְאֵין סוּף ואינו מאיר לז"א. (מפרשים)

וּמִיד דִּיפְקוֹן יִשְׂרָאֵל מִן גְּלוּתָא בביאת הגואל במהרה, מיד יהיו עֲמָא קִדְשָׁא לְחַדוּ בלי תערובת ערב רב, מִיד נִהָר דְּהוּא חֶרֶב וְיִבֶשׁ היסוד שנמנע ממנו השפע, אֵתְמַר בֵּיהּ וְנִהָר יוֹצֵא מְעַדָן דָּא ו' לְהַשְׁקוֹת אֵת הַגֶּן ומפרש וְנִהָר דָּא עֲמוּדָא דְּאֵמְצַעִיתָא הוא התפארת עם היסוד, יוֹצֵא מְעַדָן דָּא אֵמָא עַלְאָה שנקראת עדן כשמקבלת המוחין מהחכמה, לְהַשְׁקוֹת אֵת הַגֶּן דָּא שְׂכִינְתָא תְּתָאָה היא המלכות, דְּבָהּהוּא זְמַנָּא כי בזמן הגאולה, אֵתְמַר בְּמִשָּׁה וּבִישְׂרָאֵל אֲזַ תְּתַעַנַּג עַל יְהו"ה פירוש שישראל יתענגו מהשפע המושפע להם מהמלכות, ומפרש בְּעַנְיָא שֶׁהוּא סוד המוחין, דהיינו דְּאֵיהּוּ ע' עֲדָן הוא סוד מוחין דאימא, וממנה נמשכו המוחין לאות נ' נִהָר שהוא ז"א, וממנו לאות ג' גֶּן למלכות וממנה לישראל, וְיִתְקַיֵּים קִרְא אֲזַ יִשִּׁיר מִשָּׁה וְגוֹמַר

וּדְרָשׁוּ חֲזו"ל בַּמַּס' סְנֵהֲרִין דָּף צֵא ע"ב, שֶׁר לֹא נֶאֱמַר אֱלֹא יִשִּׁיר פִּירוּשׁ כְּשִׁיחֵי הַמַּתִּים
 אִזּוּ יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת, וְאִזּוּ וְאַתְּהֶפֶךָ לְעֶרְבֹב רַב עֲנִי"ג שִׁיחֵי
 לְיִשְׂרָאֵל, לְהֵם יִתְהַפֵּךְ לְנִגְעָה וְגַם וְלֹאֲוֹמִין דְּעֵלְמָא יִתְהַפֵּךְ לְנִגְעָה, כְּגִוּוֹנָא דְפְרָעָה וּמְצַרְאֵי
 דְּפָרַח בְּהוֹן שְׁחִין אֲבַעְבוּעוֹת כְּמוֹ שְׁכָתוּב וִיחֵי שְׁחִין אֲבַעְבוּעוֹת פּוֹרַח בְּאֵדָם וּבְכַהֲמָה,
 אֲבָל לְיִשְׂרָאֵל יְהֵא עֲנִי"ג רַק לְיִשְׂרָאֵל יִהְיֶה עֲנִי"ג, וְדָא אִיחֵו וְנִהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת
 אֶת הַגֵּן כְּמִפּוֹרֶשׁ לְעֵיל. (מק"מ ומפרשים)

נִשְׁמַת מֹשֶׁה תַּתְּגַלָּה בְּבִיאַת הַמִּשְׁחָה

(בראשית כז, א)

כְּגִוּוֹנָא דָּא אָמְרוּ מְאִרֵי מִתְּנִיתִין וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעִבּוּדָה קָשָׁה וּמִפְרֶשׁ כְּעִבּוּדָה
 קָשָׁה הֵינְנוּ בְּקוֹשְׁיָא שִׁיתְעוֹרְרוּ קוֹשִׁיּוֹת בְּהַבְנַת הַתּוֹרָה, בְּחֹמֶר, בְּקַל וְחֹמֶר
 שְׁגַם בְּלִמּוּד קַל וְחֹמֶר יִתְעוֹרֵר קוֹשֵׁי, וּבְלִבְנִים, בְּלִבּוֹן הַלְּכָתָא שִׁיחֵי קָשָׁה לְבַרֵּר אִיזּוּ
 הַלְכָה, וּבְכָל עִבּוּדָה בְּשִׁדָּה, דָּא בְּרִייתָא שִׁיחֵי קָשָׁה לְהַבִּין דְּבָרֵי הַבְּרִייתָא, אֶת כָּל
 עִבּוּדָתָם וְגֹמֵר, דָּא מְשַׁנָּה שְׁתַּחֲיָה עִבּוּדָה פֶּרַךְ לְהַבִּין אֶת הַמִּשְׁנָה, וְכֵל זֶה לְפִי שְׁבַעֲנוֹת
 נֶאֱחָז הַסְטֵרָא אַחֲרָא בְּהַתּוֹרָה הַקִּי, בְּכַחֲנִית לֹא זָכָה נַעֲשִׂית לּוֹ סַם הַמוֹת. אֲבָל אִם תִּיִבִין
 בְּתִיּוֹבָתָא אִם עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה עַל שְׁעַבְרוּ עַל הַתּוֹרָה, אֲתִמְרַ בְּהוֹן וַיִּזְרְהוּ יְהו"ה עֵץ
 וּמִפְרֶשׁ וְדָא עֵץ חַיִּים הוּא הַתּוֹרָה, וְכִיָּה וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכּוּ לְלִמּוּד
 בְּמִתְקוֹת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב וּמִתּוֹקִים מִדְּבַשׁ וְנוֹפֶת צוֹפִים, וְהֵיא סַם חַיִּים לְמִימִינִים בַּה.
 וּמִפְרֶשׁ עוֹד אֶת עֵץ חַיִּים, וְאִמְר וְדָא מְשַׁנָּה מֹשֶׁה הוּא מְבַחֲנִית הַתּוֹרָה סוּד הַתּוֹרָה
 שְׁבַכְתָּב הַנְּקֵרָאֵת עֵץ חַיִּים, מְשַׁיַח רְצָה לֹמֵר שְׁנִשְׁמַתוֹ תַּתְּגַלָּה בְּבִיאַת הַמִּשְׁחָה שְׁאִזּוּ יִתְגַלָּה
 הַעֵץ חַיִּים פִּירוּשׁ הָאֵרֶת הַתּוֹרָה, דְּאֲתִמְר בִּיָּה שְׁנֵאֲמַר בְּמֹשֶׁה בְּהִיּוֹתוֹ בְּמִדְבָר, וּמְטָה
 הָאֵלֵהִי"ם בְּיָדֵי וּמִפְרֶשׁ הַפְּסוּק דָּא מְטָה וְדָא מְטָה וְדָא מְטָה וְדָא מְטָה וְדָא מְטָה וְדָא מְטָה
 חַיִּים וּמְטָה מִיָּתָה מְצַדוֹ נִמְשַׁךְ חַיִּים לְהֵרָאוּים לְחַיִּים, וְגַם הַמוֹת לְהַחֲיִיבִים מִיָּתָה,
 כִּי עוֹלְמוֹ שֶׁל מְטָה כָּלוּל מְטָה וְרַע וּמְחַיִּים וּמְמוֹת, כִּד אֲתַהֲפֶךָ לְמְטָה כְּשִׁזָּה הַמְּלָאךְ
 מִתְהַפֵּךְ לְמְטָה עַל יְדֵי זְכוּיּוֹת יִשְׂרָאֵל, אִיחֵו עֵזֶר מְסִטְרָא דְטוֹב הוּא עוֹזֵר לְמֹשֶׁה בְּגִלּוֹת
 מְצַד הַטוֹב שְׁבוּ, כִּד אֲתַהֲפֶךָ לְחֹיָא וְכְשִׁמְתַּהֲפֵךְ לְנַחֵשׁ מְצַד עוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל, אִיחֵו כְּנִגְדוֹ
 הוּא עוֹמֵד כְּנִגְדֵי מֹשֶׁה בְּגִלּוֹת, מִיָּד וַיִּנְסֵי מְשַׁנָּה מְפָנִיו שְׁלֵא יִגְרְמוּ הַעוֹנוֹת שִׁיחֵי לְהַנְחֵשׁ
 אִיזָה אַחִיזָה בּוּ. (מפרשים)

היכל הנשמות שסבלו יסורים ומלך המשיח

(בראשית לח, ב-לט, א)

הַיִּכְלָא תְּנַיִנָא שבגן עדן התחתון שהוא סוד היכל עצם השמים כנגד ההוד, הַיִּכְלָא דָא קַיִמָא לְגוּ מְהַאי הַיִּכְלָא קְדָמָאָה היכל זה נמצא לפניו מהיכל הראשון, (ה"ג לו"ט) וְהַאי הַיִּכְלָא אִיהוּ סְמִיךְ לְגוּ מְעַרְתָּא דְאַבְהָן וזה ההיכל הוא סמוך למערה של האבות שהיא מערת המכפלה, שדרך שם נכנסות הנשמות הראויות אל היכל הזה של גן עדן התחתון, ואינן עוברות דרך היכל הראשון, וְהַאי הַיִּכְלָא נְהִיר מְקַדְמָאָה וזה ההיכל מאיר יותר מההיכל הקודם, הֵכָא אִית פֶּל אַבְנֵין יְקִירִין דְמַקְפָּן לִיה כּאן בהיכל זה נמצאות כל אבנים יקרות המקיפות אותו, בְּגוּ דְהַאי הַיִּכְלָא אִית נְהִירוּ חַד פְּלִיל מְפֶל גְּוֹנִין בתוך היכל הזה מאיר אור אחד הכלול מכל ד' גוונים, וְאִיהוּ נְהִיר מְעִילָא לְתַתָּא והוא אור הבינה המאיר מלמעלה מהיכל קדש קדשים למטה להיכל זה שהוא כנגד ההוד, בְּהַאי הַיִּכְלָא קַיִמִין אַנּוּן דְסַבְלוּ יְסוּרִין וּמְרַעֲזִין בְּהַאי עֲלָמָא בְּגִין לְאַתְתַּקְנָא בהיכל הזה, שהוא כנגד ההוד שהוא מדת הדין המייסרת, שם נמצאות כל אותם הנשמות שסבלו יסורים וחלאים בעולם הזה כדי להטהר ולהתתקן מכל פגמי העונות, וְהוּוּ מוֹדֵן וּמְשַׁבְּחָן לְמַרְיָהוֹן פֶּל יוֹמָא והיו מודים ומשבחים להקב"ה כל יום על יסוריהם לחזק מדת ההוד, וְלֹא הוּוּ מְבַטְלִין צְלוֹתֵיהוּ לְעֲלָמִין ולא היו מבטלים תפלתם בשביל יסוריהם לעולם. (ה"ג הרמ"ק נח"ט) לְגוּ מְהַאי הַיִּכְלָא קַיִמִין פֶּל אַנּוּן דְהוּוּ מְקַדְשִׁין בְּכָל יוֹמָא בְּכָל חֵילָא שְׁמָא דְמַרְיָהוֹן לפניו בזה ההיכל נמצאים כל אלו שהיו מקדשים בכל יום בכל כחם את שמו של הקב"ה על ידי אמירת קדיש, וְאַתִּיבּוּ אִמֵּן יְהֵא שְׁמִיה רַבָּא מְבָרַךְ בְּכָל חֵילָא וענו אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחם, וְאַלִּין אַנּוּן קַיִמִין לְגוּ בְּגוּ הַאי הַיִּכְלָא ואלו נמצאים לפני ולפנים בתוך היכל הזה, וְהַהוּא נְהוּרָא דְכָלִּיל פֶּל גְּוֹנִין נְהִיר לוֹן ואור הבינה שכלול מכל הד' גוונים מאיר להם, (ה"ג ס) מְהַהוּא נְהוּרָא קַיִמִין וְחַמָּאן נְהוּרִין אַחְרָנִין ומכאן אור זה הם עומדים ורואים אורות אחרים של שאר הספירות, דְאַתְאֲחֲדָן וְלֹא אַתְאֲחֲדָן בְּגוּוֹיָהוּ שְׁנֵאחֲזִים בהם כדי להשיגם אבל אין השגתם לגמרי מחמת גודל תוקף האור, וְעִילָא מְנַהוֹן מְשִׁיחַ ולמעלה מהם ממונה משיח הסובל יסורים עבור ישראל, דְאִיהוּ עֲאֵל וְקֹאִים בִּינֵיהוּ וְנַחֲמִים לוֹן (ה"ג הרמ"ק נח"ט) שהוא נכנס ועומד ביניהם ומנחם את אלו שסבלו יסורים כמותו.

ואחר כך אִיהוּ נְטִיל מְהַאי הַיִּכְלָא הוא יוצא מזה ההיכל השני, וְעֲאֵל בְּהַיִּכְלָא תְּלִיתָאָה וּנְכַנַּס בהיכל השלישי שהוא סוד היכל נוגה כנגד הנצח, וְתַמְן פֶּל אַנּוּן בְּגִי מְרַעֲזִין וּכְאֲבִין יְתִיר שם נמצאים כל אלו שסבלו כאבים וחלאים קשים ביותר כדי להתתקן, וְכֵן וְכָל אַנּוּן דְרַדְקֵי דְבִי רַבֵּן דְלֹא אֲשְׁלִימוּ יוֹמִין וגם כל אלו התינוקות שלמדו בבית רבן ולא השלימו ימיהם אלא מתו בילדותם על מעשיהם הקודמים בגלגול

העבר, וכן וְכָל אַנּוֹן דְּעַצְבִּין עַל חָרוֹב בִּי מִקְדָּשָׁא וְהוּוּ אוֹשְׁדִין דְּמַעֲיָן וְכָל אֱלוֹ שִׁנְצִטְעָרוּ וְנִתְעַצְבוּ עַל חוֹרְבַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהָיוּ בּוֹכִים וְשׁוֹפְכִים דְּמַעוֹת, כְּלֵהוּן קְיָיִמִין כְּהָהוּא הֵיכְלָא כָּל אֱלוֹ נִמְצְאִים בְּהִיכַל זֶה הַגֵּי, וְאִיהוּ מְנַחֵם לוֹן וּמְשִׁיחַ מִנַּחַם אוֹתָם עַל יַדֵי שְׂמַאֲרֵי לֵהֶם מֵאוֹר הָעֲלִיּוֹן, וּמִבְטִיחַ לֵאלוֹ שְׁלֵא יִכְלוּ לְהַשְׁתַּלֵּם בְּמַעֲשֵׂה הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת כְּרַאוּי שִׁיקְבְּלוּ שְׂכָרָם עַל כָּל מָה שֶׁהָיוּ רַאוּיִם לַעֲשׂוֹת.

וְנָטִיל מֵהָאֵי הֵיכְלָא וְאַחַר כֵּן יוֹצֵא מֵהִיכַל זֶה הַשְּׁלִישִׁי, וְעָאֵל בְּהֵיכְלָא רְבִיעֵאָה וְנִכְנַס בְּהִיכַל הַרְבִּיעִי שֶׁהוּא סוּד הֵיכַל הַזֹּכוֹת כִּנְגַד הַגְּבוּרָה, וְתַמָּן כָּל אַנּוֹן אַבְלֵי צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם וְשֵׁם נִמְצְאִים כָּל אַבְלֵי צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם, וְכָל אַנּוֹן קְטוּלֵי דְשָׂאָר עַמִּין וְכָל אֱלוֹ שְׁנֵהֲרָגוּ עַל יַדֵי הַגּוֹיִם, וְאִיהוּ שְׂרִי וּבְכִי וּמְשִׁיחַ מִתְחִיל לִבְכוֹת בְּשִׁבְלֵם, וְכִדְרִין כָּל אַנּוֹן נְשִׂאִין דְּזָרְעָא דְדוֹד כְּלֵהוּ אֶחֱדָן בֵּיהּ וּמְנַחֵמִין לֵיהּ וְאִז כָּל הַנְּשִׂאִים שֶׁל זֶרַע דוֹד הַמֶּלֶךְ שֶׁמֶשֶׁם יֵצֵא מְשִׁיחַ בֶּן דוֹד שֶׁנִּמְצְאִים שֵׁם בְּגֵן עֵדֶן, כּוֹלֵם אוֹחֲזִים בּוֹ וּמִנַּחֲמִים אוֹתוֹ בִּישׁוּעוֹת הַעֲתִידוֹת לְבָא, אֲבָל מְשִׁיחַ שְׂאָרֵי תְּנַיִינוֹת וּבְכִי הוּא מִתְחִיל שְׁנִית לִבְכוֹת עַל אֱלוֹ הַהֲרוּגִים שֶׁנִּהְרָגוּ בְּחֹדֶשׁ זֶה עַל יַדֵי הַגּוֹיִם וְעַל צְרוֹת יִשְׂרָאֵל בְּעוֹלָם וְאִינוּ רוֹצֵה לְקַבֵּל תְּנַחוּמִין עֲלֵיהֶם, עַד דְּקָלָא נְפִיק וּמִתְאַחַד כְּהָהוּא קָלָא עַד שִׁיּוֹצֵא קוֹל תְּנַחוּמִין שֶׁל הַשְּׂכִינָה מִלְּמַעְלָה וּמְשִׁיחַ נֶאֱחָז וּמִתְקַשֵּׁר בְּזֶה הַקּוֹל, וְסָלִיק לְעֵילָא וּבִכַח זֶה הוּא עוֹלָה לְמַעְלָה לְגַן עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן, וְאַשְׁתַּהֵי תַמָּן עַד רִישׁ יַרְחָא וּמִתְעַכֵּב שֵׁם עַד רֵאשׁ חֹדֶשׁ הַבָּא כְּדֵי לְהַתְנַחֵם עַל יַדֵי חִידוּשׁ הַלְּבָנָה, כִּי נוֹדַע שְׂכַל גְּרַמַת הַיְסוּרִים הוּא עַל יַדֵי פְּגִימַת הַלְּבָנָה, וְעַל יַדֵי הָאוֹר הַמִּתְחַדֵּשׁ בְּחִידוּשׁ הַלְּבָנָה מִתְבַטְּלִים כָּל צְרוֹת יִשְׂרָאֵל וְאִז מְשִׁיחַ מִתְנַחֵם, וְכִד נְחִית נְחִתִין עַמִּיָּה כְּפִמָּה נְהוּרִין וְזִיוִין וְכִשְׁהוּא יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה יוֹרְדִים עִמּוֹ כְּמָה אוֹרוֹת וְזִיוִין שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ מֵהָאֵרַת חִידוּשׁ הַלְּבָנָה, מְנַהֲרִין לְכָל אַנּוֹן הֵיכְלִין הַמְּאִירִים לְכָל אֱלוֹ הַהִיכְלוֹת שֶׁל גֵּן עֵדֶן הַתְּחַתּוֹן שֶׁבָּהֶם נִמְצְאִים כָּל אֱלוֹ הַהֲרוּגִים שֶׁמְשִׁיחַ בִּכְהָ עֲלֵיהֶם, וְאַסְוֹתָא וְנְהוּרָא לְכָל אַנּוֹן קְטוּלִין וְכִמּוֹ כֵּן יוֹרֵד עִמּוֹ רְפוּאָה וְהָאֵרָה לְכָל אֱלוֹ שְׁנֵהֲרָגוּ עַל יַדֵי הַגּוֹיִם בְּזֶה הַחֹדֶשׁ, וּבְגֵי מְרַעֲיָן וּמְכַאֲוִבִין דְּסִבִּילוּ עַמִּיָּה דְּמְשִׁיחַ וְלְכָל אֱלוֹ שְׁסוֹבְלִים חֵלָאִים וְכַאֲבִים עִם מְשִׁיחַ בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְהַקֵּל עוֹל הַגְּלוּת מִיִּשְׂרָאֵל. (מִפְרָשִׁים)

וְאִמַר עוֹד וְכִדְרִין פּוֹרְפִירָא לְבִישׁ וְכִשְׁמִתְחַדְּשֵׁת אִיזוּ הַרִיגַת יִשְׂרָאֵל עַל יַדֵי הַגּוֹיִם אִז לּוֹבֵשׁ מְשִׁיחַ לְבוּשׁ מַלְכוּת, וְתַמָּן חֲקִיקִין וְרִשְׁיָמִין כָּל אַנּוֹן קְטוּלֵי דְשָׂאָר עַמִּין כְּהָהוּא פּוֹרְפִירָא וְשֵׁם בְּאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ חֲקוּקִים וְרִשׁוּמִים צְרוֹת כָּל אֱלוֹ שְׁנֵהֲרָגוּ עַל יַדֵי הַגּוֹיִם וְלִכֵּן מִתְלַבֵּשׁ בְּזֶה הַלְּבוּשׁ כְּדֵי לְצִייר בּוֹ צוֹרַת הַרוּג זֶה, וְסָלִיק כְּהָהוּא פּוֹרְפִירָא לְעֵילָא וְאַתְחַקֵּק תַמָּן גּוֹ פּוֹרְפִירָא עֲלָאָה דְּמִלְכָא וְאַחַר כֵּן עוֹלָה מְשִׁיחַ עִם זֶה הַלְּבוּשׁ לְמַעְלָה וְנַחֲקַת שֵׁם צוֹרַת אוֹתוֹ הַהֲרוּג תּוֹךְ לְבוּשׁ הַמַּלְכוּת שֶׁל הַקְּב"ה, וְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זְמִין לְאַלְפִשָׁא כְּהָהוּא פּוֹרְפִירָא וּלְמִידָן עַמִּין וְעֵתִיד הַקְּב"ה לְלוֹבֵשׁ לְבוּשׁ מַלְכוּת זֶה כְּדֵי לְזַכּוֹר נִקְמַת עִמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְלְדוֹן אֶת הָעַמִּים שֶׁהֲרָגוּ אֶת יִשְׂרָאֵל, דְּכִתְיִב יָדִין בְּגוֹיִם

מִלֵּא גֵוִיֹת פִּירוּשׁ יֵדִין הַקִּב"ה אֶת הַגּוֹיִם בְּלִבּוֹשׁ מֵלֵא גֵוִיֹת צוּרוֹת הַהֲרוּגִים מִמֶּשׁ, וְהַקִּב"ה יִלְחַם עִם הַגּוֹיִם בְּמִלְחַמַת גּוֹג וּמַגּוּג, עַד דֵּי אֲתָא וְנַחֲמִים לֹון עַד שְׁמֵיחַ יבֵּא וַיִּתְּגַלֵּה מִלְמַעְלָה וַיִּנְחַם אֶת אֱלֹהֵי שְׁנֵהֲרֵגוּ עַל יַדֵּי הַגּוֹיִם, וְנַחֲתִין עֲמִיָּה נְהוּרִין וְעַדוֹנִין לְאַתְעֲדָנָא וְאִז יִרְדוּ עִמּוֹ כְּמָה אֲוֹרוֹת וְעַדוֹנִים לְעַנְג וְלִהְנוֹת אֹתָם בְּהֵם, וְכִמְהָ מִלְּאָכִין וְרִתִּיכִין עֲמִיָּה וְכִמּוֹ כֵּן יִרְדוּ עִמּוֹ כְּמָה מִלְּאָכִים וּמְרַכְבוֹת מִלְמַעְלָה כְּדִי לְהַחֲשִׁיב אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִהַהֲרוּגִים שְׁבוּיוֹנִים וְצַעֲרָם הִיָּה מְרֻבָּה מִבְּעַלֵּי הַיְּסוּרִים, כָּל חַד וְחַד בְּמִלְּבוּשָׁא לְאַתְלַבְּשָׁא בְּהוּ כָּל אַנּוּן נְשַׁמְתִּין דְּקִטּוּלִין כָּל מִלְּאָךְ יִבֵּיא בִּידוֹ לְבוּשׁ נִכְבַּד לְהַלְבִּישׁ בּוֹ אֶת כָּל אֱלֹהֵי שְׁנֵהֲרֵגוּ עַל יַדֵּי הַגּוֹיִם. וְאִמְרֵן וְתִמְן מִתְעַדְנִין וְשֵׁם מִתְעַדְנֹת כָּל אֱלֹהֵי הַנְּשֻׁמֹת הַנְּמַצָּאוֹת בְּהִיכַל הַרְבִּיעִי, כָּל הַהוּא זְמַנָּא דְּאִיְהוּ סְלִיק וְנַחֲתִית כָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן שִׁישְׂרָאֵל שְׁרוּיִם בְּגִלוֹת וּמִשִּׁיחַ עוֹלָה לִגְן עֵדֶן הַעֲלִיּוֹן וַיּוֹרֵד וַאֲיֵנוּ יִכּוֹל לְהַתְּגַלּוֹת. (מִפְרָשִׁים)

צִפָּה לְמִשִּׁיחַ כְּשֶׁתֵּרָאֶה הַקֶּשֶׁת בְּגוֹזֵנִים מְאִירִים

(נח, עב, ב)

עוֹד פִּתַּח אוֹתוֹ הַיהוּדִי וְאָמַר לְפָרֵשׁ מִש"כ וּשְׁלֵמָה יֵשֵׁב עַל כֶּסֶף דְּוֹד אָבִיו וְתִכּוֹן מְלִכּוֹתוֹ מְאֹד וְהַקֶּשֶׁת מְאִי שְׁבַחָא דָּא מַה שְׁבַח הוּא שְׁהוּדִיעֵנו הַכְּתוּב שִׁישֵׁב שְׁלֵמָה עַל כֶּסֶף דְּוֹד אָבִיו, ר"ל וְכִי מִי יֵשֵׁב זוֹלָתוֹ אַחֲרֵי שֶׁהוּא מֶלֶךְ תַּחַת אָבִיו, וְתִירֵץ אֲלֵא דְאַתְקִין אֲכָן שְׁתִּיָּה אֵלֵא בֵּא הַכְּתוּב לְהוּדִיעַ שְׁלֵמָה שֶׁהִיָּה מוֹשְׂרֵשׁ בִּיסוּד תִּיקֵן אֶת הָאֲבֵן שְׁתִּיָּה שֶׁהִיא הַמְּלִכּוֹת סוּד כֶּסֶף דוּד, וְשׁוּי עֲלֶיהָ קִדְשׁ הַקִּדְשִׁים וְשֵׁם עֲלֶיהָ אֶת הַקִּדְשׁ קִדְשִׁים, ר"ל שֶׁהִמְשִׁיךְ לֵה מוֹחִין דְּגִדְלוֹת שֶׁהֵם סוּד קִדְשׁ הַקִּדְשִׁים, וְכִדְיִן וְתִכּוֹן מְלִכּוֹתוֹ מְאֹד פִּי כִי עַל יַדֵּי שְׁתִּיקֵן אֶת הַמְּלִכּוֹת שְׁבַח שׁוֹרֵשׁ מְלוֹכַת הַמְּלִכִים, מִמִּילֵא וְתִכּוֹן מְלִכּוֹתוֹ מְאֹד. וְאִמְרֵן עוֹד וְכִתִּיב וְהִיָּתָה הַקֶּשֶׁת בְּעַנְן וְרִאֲיִתִּיָּה לְזַפּוֹר בְּרִית עוֹלָם פִּירוּשׁוֹ דְּהָא קִדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא תִּיאוּבְתָא דִּילִיָּה בְּהָ תְּדִיר כִּי הַקֶּשֶׁת רוּמֹזַת עַל הַמְּלִכּוֹת, וְהַקִּב"ה תְּשׁוּקָתוֹ תְּמִיד בְּמִלְּכוֹת לִכְן מִסְתַּכַּל בְּהָ וְזוֹכֵר אוֹתָהּ תְּמִיד, לִכְן וְיִמְאֵן דְּלֵא אֲתַחֲזִי בְּהָ לֵא אֲעִיל קִמִּי מְאֲרִיָּה וְמִי שְׁלֵא מִתְּרָאֶה בְּהָ לֵא יִכּוֹל לִיכְנֵס לְפָנֵי ז"א, בְּסוּד יִרְאֶה כָּל זְכוּרֵךְ אֶת פְּנֵי הָאֲדוֹן ה' שֶׁהוּא הַמְּלִכּוֹת, שֶׁהִיא סוּד הַמְּרָאֶה שְׁבַח נִרְשָׁמִים הַזְּכָרִים הַעוֹלִים לְהִרְאוֹת לְפָנָיו יִתְּבַרֵךְ, וְעַל דָּא כְּתִיב וְרִאֲיִתִּיָּה לְזַפּוֹר בְּרִית עוֹלָם שׁו"א מִסְתַּכַּל תְּמִיד בְּמִלְּכוֹת, וּמִפְרֵשׁ עוֹד וְרִאֲיִתִּיָּה, מְאִי וְרִאֲיִתִּיָּה לְמַה צְרִיךְ לְרִאוֹתָהּ, וְאִמְרֵן דָּא הוּא יֵשׁ בּוֹזֵה סוּד, כְּמָה דְּאֵת אֲמַר וְהִתְוִית תִּיו עַל מְצַחוֹת וְגו' פִּי שְׁתַּעֲשֶׂה סִימֵן בְּאוֹת ת' עַל מְצַחוֹת אוֹתָם הָאֲנָשִׁים שֶׁהֵם עוֹמְדִים לְחַיִּים, לְאַתְחַזְּאָה עֲלִיָּהוּ כְּדִי שְׁאוֹת ת' הַרוּמֹזַת עַל הַמְּלִכּוֹת יִרְאֶה הַקִּב"ה עֲלֵיהֶם וְעִי"ז יִזְכְּרוּ לְחַיִּים, וְאִיכָּא דְּאֲמַרִּי, דָּא רְשִׁימוֹ דְּאֵת קִדְשָׁא דִּי בְּבִשְׂרָא וִישׁ אוֹמְרִים שׁוֹרִאֲיִתִּיָּה נִאֲמַר עַל אוֹת